

U S T A W A

z dnia 2019 r.

o zmianie ustawy – Prawo konsularne

Art. 1. W ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2141 oraz z 2019 r. poz. 60) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 w ust. 1 uchyla się pkt 5;
- 2) w art. 6 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Dyrektor generalny służby zagranicznej może zwolnić kandydata na urzędnika konsularnego z obowiązku uczestniczenia w całości lub części szkolenia przedegzaminacyjnego, jeżeli posiadana przez niego wiedza, doświadczenie zawodowe i umiejętności praktyczne dają gwarancję właściwego wykonywania funkcji konsularnych w państwie przyjmującym.”;

- 3) po art. 6 dodaje się art. 6a. w brzmieniu:

„Art. 6a. 1. Z obowiązku uczestniczenia w szkoleniu przedegzaminacyjnym i złożenia egzaminu konsularnego zwolniony jest kandydat na urzędnika konsularnego, który:

- 1) w okresie 12 miesięcy poprzedzających datę wyznaczenia złożył egzamin konsularny z wynikiem pozytywnym w związku z wcześniejszym wyznaczeniem na urzędnika konsularnego;

- 2) w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przed datą wyznaczenia na urzędnika konsularnego zaprzestał wykonywania funkcji konsularnych, z wyłączeniem wykonywania funkcji na podstawie upoważnienia udzielonego w trybie art. 16 ust. 3 ustawy.

2. Kandydat na urzędnika konsularnego zwolniony z obowiązku uczestniczenia w szkoleniu przedegzaminacyjnym i złożenia egzaminu uczestniczy w szkoleniu przedwyjazdowym z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych niezbędnych do właściwego wykonywania funkcji konsularnych w państwie przyjmującym.

3. Dyrektor generalny służby zagranicznej może zwolnić kandydata na urzędnika konsularnego z obowiązku uczestniczenia w szkoleniu przedwyjazdowym, jeżeli

posiadana przez niego wiedza, doświadczenie zawodowe i umiejętności praktyczne dają gwarancję właściwego wykonywania funkcji konsularnych.”;

4) w art. 7 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Egzamin konsularny przeprowadza komisja egzaminacyjna powoływana przez dyrektora generalnego służby zagranicznej spośród członków służby zagranicznej, w tym osób zajmujących stanowiska kierownicze w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zagranicznych, wyróżniających się wiedzą, doświadczeniem zawodowym oraz umiejętnościami praktycznymi z zakresu niezbędnego do prawidłowego wykonywania funkcji konsularnych.”;

5) w art. 8:

a) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedegzaminacyjnego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego”,

b) w pkt 4 dodaje się przecinek oraz dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedwyjazdowego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego”,

c) część wspólna otrzymuje brzmienie:

„ - uwzględniając potrzebę weryfikacji wiedzy i umiejętności kandydata na urzędnika konsularnego oraz potrzebę terminowego wyznaczania urzędników konsularnych, a także mając na uwadze konieczność prawidłowego i efektywnego przeprowadzenia egzaminu konsularnego oraz potrzebę zapewnienia właściwego przygotowania kandydata na urzędnika konsularnego do wykonywania funkcji konsularnych.”;

6) w art. 16 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą ministra właściwego do spraw zagranicznych, konsul może pisemnie upoważnić na czas określony członków personelu dyplomatyczno-konsularnego albo personelu pomocniczego w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej do wykonywania określonych czynności.”;

7) w art. 20 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Konsul może żądać od organów władzy publicznej, sądów, prokuratury, organizacji lub instytucji udzielenia informacji lub udostępnienia dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędne do ochrony istotnych praw

i interesów obywatela polskiego, jeżeli jest to konieczne do udzielenia pomocy konsularnej.”;

8) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„Art. 25. Konsul przesyła zagubione i przekazane mu dokumenty wydane przez polski organ, w szczególności: dokumenty paszportowe, dowody osobiste, dokumenty stwierdzające uprawnienia do kierowania pojazdami i dowody rejestracyjne pojazdów, do organu, który je wydał, za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, pocztą dyplomatyczną lub przy użyciu innych środków łączności będących w dyspozycji urzędów konsularnych lub przedstawicielstw dyplomatycznych Rzeczypospolitej Polskiej.”;

9) w art. 27 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Na wniosek obywatela polskiego, organu administracji publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej, sądu lub prokuratora konsul.”;

10) w art. 28 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „w szczególności”;

11) w art. 34:

a) po pkt 16 dodaje się pkt 16a w brzmieniu:

„16a) przyjmuje wnioski o transkrypcję zagranicznego dokumentu stanu cywilnego i przekazuje je do właściwego organu;”;

b) pkt 17 otrzymuje brzmienie:

„17) wykonuje czynności w odniesieniu do statków podnoszących polską banderę i ich załóg, w szczególności wydaje tymczasowe świadectwa polskiej przynależności statku i certyfikaty bezpieczeństwa statku, przyjmuje protesty morskie;”;

c) w pkt 21 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 22 w brzmieniu:

„22) pełni funkcję punktu potwierdzającego profil zaufany ePUAP.”;

12) w art. 39 w ust. 3 w pkt 3 lit. e otrzymuje brzmienie:

„e) pokrycie kosztów powrotu do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 548).”;

13) w art. 40 w ust. 1 w pkt 2 skreśla się wyrazy „całości lub części”;

14) po art. 40 dodaje się art. 40a w brzmieniu:

„Art. 40a. 1. W ramach pomocy konsularnej konsul może przekazać obywatelowi polskiemu przebywającemu w okręgu konsularnym, w szczególności aresztowanemu

lub odbywającemu karę pozbawienia wolności, kwotę pieniężną, która pozwala na zabezpieczenie podstawowych potrzeb tego obywatela polskiego, jeżeli osoba trzecia wpłaci na rachunek bankowy urzędu konsularnego, przedstawicielstwa dyplomatycznego Rzeczypospolitej Polskiej albo ministra właściwego do spraw zagranicznych równowartość tej kwoty.

2. Minister właściwy do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób przekazania przez konsula kwoty stanowiącej równowartość kwoty wpłaconej przez osobę trzecią,
- 2) sposób przeliczania równowartości kwoty, która ma być przekazana,
- 3) wzór potwierdzenia przekazania kwoty stanowiącej równowartość kwoty wpłaconej przez osobę trzecią

– mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawności prowadzonego postępowania, efektywnego udzielania pomocy konsularnej oraz transparentność działań konsula.”;

15) w art. 49 w ust. 2 po wyrazach „art. 21” dodaje się wyrazy „i art. 41”;

16) w art. 60 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Jeżeli załatwienie sprawy w terminie, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwe stosuje się przepis art. 58 ust. 2 .”;

17) art. 62 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Stronie, na jej wniosek, wydaje się odpłatnie uwierzytelnione odpisy lub kopie z akt sprawy, o ile jest to uzasadnione ważnym interesem strony.”;

18) art. 64 ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) nadane jako przesyłka rejestrowana w placówce pocztowej operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne;”;

19) art. 84 otrzymuje brzmienie:

„Art. 84. Konsul z urzędu lub na żądanie strony złożone w terminie czternastu dni od dnia doręczenia decyzji może, w drodze postanowienia, uzupełnić decyzję co do rozstrzygnięcia lub prawa do wniesienia odwołania.”;

20) w art. 99 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Na postanowienie o wznowieniu postępowania zażalenie nie przysługuje.”;

21) w art. 105 w ust. 3 w pkt 8 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 9 w brzmieniu:

„9) związanych z wydaniem uwierzytelnionych odpisów lub kopii z akt sprawy.”.

Art. 2. Do postępowań prowadzonych na podstawie ustawy zmienianej w art. 1 wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 8 oraz art. 47 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 8 oraz art. 47 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Przyjęcie ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. Prawo konsularne, dalej jako: „*ustawa - Prawo konsularne*”, wynikało z potrzeby stworzenia skonsolidowanej regulacji obejmującej funkcjonowanie polskiej służby konsularnej. Było również podyktowane koniecznością dostosowania zawartych w ustawie rozwiązań do wymogów konstytucyjnych i zobowiązań międzynarodowych wiążących Rzeczpospolitą Polską, a także do zmian organizacyjnych służby zagranicznej, którym uległa ona od 1984 r. *Ustawa – Prawo konsularne* weszła w życie 1 listopada 2015 r. Okres ponad 3 lat jej obowiązywania pozwala na wskazanie obszarów, w których ustawa wymaga doprecyzowania lub uzupełnienia.

Zgodnie z *ustawą - Prawo konsularne* wyznaczenie do wykonywania funkcji konsularnych następuje po zdaniu egzaminu konsularnego, co wynika z normy art. 5 ustawy. Stosownie do art. 6 ust. 1 *ustawy - Prawo konsularne*, egzamin konsularny jest sprawdzaniem wiedzy i umiejętności praktycznych kandydata na urzędnika konsularnego niezbędnych do wykonywania funkcji konsularnych w państwie przyjmującym, a zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu – obejmuje m.in. sprawdzenie wiadomości o tym państwie, współpracy i stosunkach między tym państwem a Rzeczpospolitą Polską, znajomości specyfiki wykonywania funkcji konsularnych w tym państwie oraz sprawdzenie wiedzy o polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Polonii i Polaków w tym państwie, zaś w pozostałym – najbardziej rozległym – zakresie przedmiotem egzaminu jest znajomość przepisów prawa, regulujących obszary kompetencji konsula oraz praktycznego sposobu załatwiania spraw. Zachowując tę ogólną zasadę, będącą fundamentem dbałości o wysokie kompetencje kandydatów na urzędnika konsularnego, w projektowanej regulacji przewiduje się wprowadzenie od niej odstępstwa w dwóch przypadkach. Z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego, a także uczestniczenia w szkoleniu przedegzaminacyjnym zwolniony byłby kandydat na urzędnika konsularnego, którzy w okresie 12 miesięcy poprzedzających datę wyznaczenia do pełnienia funkcji konsularnych złożył z wynikiem pozytywnym egzamin konsularny w związku z wcześniejszym wyznaczeniem na urzędnika konsularnego oraz kandydat, który w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przed datą wyznaczenia na urzędnika konsularnego zaprzestał wykonywania funkcji konsularnych w związku z wcześniejszym ich pełnieniem. Zwolnienie z egzaminu konsularnego obejmowałoby dwie grupy osób:

- 1) osoby, które aktualnie nie są urzędnikami konsularnymi lecz wcześniej pełniły tę funkcję oraz osoby będące aktualnie urzędnikami konsularnymi w jakimś państwie, lecz przygotowujące się do objęcia funkcji urzędnika konsularnego w innym państwie, o ile przerwa między datą wyznaczenia ich do wykonywania funkcji konsularnych a datą złożenia egzaminu konsularnego z wynikiem pozytywnym w związku z wcześniejszym wyznaczeniem na urzędnika konsularnego nie przekracza 12 miesięcy;
- 2) osoby, które aktualnie nie są urzędnikami konsularnymi lecz wcześniej pełniły tę funkcję i zaprzestały wykonywania funkcji konsularnych nie później niż 12 miesięcy przed datą wyznaczenia na urzędnika konsularnego.

Obie te kategorie osób traktowane są jako „kandydaci na urzędnika konsularnego” bowiem, zgodnie z art. 4 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy kandydat na urzędnika konsularnego staje się urzędnikiem konsularnym dopiero po złożeniu z wynikiem pozytywnym egzaminu konsularnego i następującym po nim wyznaczeniu na urzędnika konsularnego w konkretnym państwie. Do czasu zaistnienia tych dwóch przesłanek osoba taka jest uważana za kandydata na urzędnika konsularnego.

Wskazany w propozycji zmiany okres 12 miesięcy przerwy pomiędzy zdaniem egzaminu konsularnego powiązany z wyznaczeniem do wykonywania funkcji konsularnych, a wyznaczeniem do wykonywania funkcji konsularnych w innym państwie, jak również 12-miesięcznej przerwy w wykonywaniu funkcji konsularnych pomiędzy zakończeniem pełnienia funkcji konsularnych, a wyznaczeniem do ich wykonywania w innym państwie – jest okresem, którego upływ nie powinien wpłynąć na sposób wykonywania funkcji konsularnych przez urzędnika konsularnego, tym bardziej, że osoba zwolniona z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego będzie uczestniczyła w szkoleniu przedwyjazdowym, którego zakres określi indywidualnie kierujący komórką organizacyjną Ministerstwa Spraw Zagranicznych właściwą do spraw konsularnych, uwzględniając funkcję konsularną, którą pełnił będzie konkretny urzędnik konsularny oraz państwo, w którym ją będzie wykonywał. Z punktu widzenia dopuszczalności zwolnienia z obowiązku złożenia egzaminu konsularnego nie ma znaczenia, przez jaki okres urzędnik konsularny wykonywał funkcje konsularne. Zdanie egzaminu konsularnego pozwala bowiem na wykonywanie tych funkcji bez żadnych dodatkowych warunków. W tym przepisie ważna jest długość okresu, w którym kandydat na urzędnika konsularnego nie wykonywał funkcji konsularnych. Zwolnienie z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego automatycznie powoduje zwolnienie z obowiązku uczestniczenia w szkoleniu przedegzaminacyjnym (art. 6 ust. 3 ustawy stanowi, że przed przystąpieniem do egzaminu kandydat uczestniczy w szkoleniu).

Rozwiązanie takie będzie efektywne z punktu widzenia elastyczności zarządzania kadrowego w ramach korpusu urzędników konsularnych, bowiem zasadnicza część egzaminu konsularnego odnosi się do zagadnień prawnych i organizacyjnych, które obowiązują wszystkich urzędników konsularnych, niezależnie od miejsca wykonywania przez nich funkcji konsularnych. Osobliwości związane z konkretnym państwem przyjmującym, w tym główne problemy w relacjach prawno-konsularnych, stanowiąc będą element uwzględniany w ramach szkolenia przedwyjazdowego (obecnie odbywa się to w ramach konsultacji indywidualnych).

W projekcie nowelizacji *ustawy – Prawo konsularne* w dodanym art. 6a przewiduje się również możliwość zwolnienia kandydata na urzędnika konsularnego przez dyrektora generalnego służby zagranicznej z uczestniczenia w szkoleniu przedwyjazdowym, jeżeli kandydat na urzędnika konsularnego spełniałby przesłanki określone w proponowanym brzmieniu art. 6a ust. 3 *ustawy* (wiedza, doświadczenie zawodowe i umiejętności praktyczne dające rękojmię właściwego wykonywania funkcji konsularnych). Opisany tryb zwolnienia z obowiązku uczestniczenia w szkoleniu przedegzaminacyjnym oraz z obowiązku złożenia egzaminu konsularnego nie miałyby jednak zastosowania do osób wyznaczonych do wykonywania funkcji konsularnych na podstawie upoważnienia udzielonego w trybie art. 16 ust. 3 *ustawy - Prawo konsularne*. Przepis ten stanowi bowiem o dopuszczalności, w szczególnie uzasadnionych przypadkach i za zgodą ministra właściwego do spraw zagranicznych, powierzenia członkowi służby zagranicznej, w uproszczonej procedurze, wykonywania niektórych czynności. W niniejszym projekcie zawarto propozycję zmiany tego przepisu, poprzez rozszerzenie kategorii osób, którym konsul, za zgodą ministra właściwego do spraw zagranicznych, będzie mógł powierzyć wykonanie niektórych, określonych czynności, o członków personelu dyplomatyczno-konsularnego. W obowiązującym brzmieniu art. 16 ust. 3 w powiązaniu z art. 3 ust. 1 pkt 5 *ustawy - Prawo konsularne* powierzenie takich czynności może nastąpić jedynie pracownikowi konsularnemu, a więc osobie definiowanej jako członek służby zagranicznej należący do personelu pomocniczego (art. 3 ust. 1 pkt 5 *ustawy - Prawo konsularne*). Proponowana zmiana art. 16 ust. 3 rozszerza grupę osób skierowanych do wykonywania określonych zadań w placówce zagranicznej, którym może zostać powierzone wykonywanie określonych czynności. Ideą zmiany będzie stworzenie możliwości powierzenia przez konsula, za zgodą ministra właściwego do spraw zagranicznych, wykonywania niektórych czynności innemu członkowi personelu dyplomatyczno-konsularnego, nawet niepozostającemu w bezpośredniej podległości konsula, skierowanemu do wykonywania zadań w placówce zagranicznej oraz także utrzymanie możliwości ich powierzania członkowi personelu pomocniczego w rozumieniu *ustawy z dnia 27*

lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2040, z późn. zm.), do której to grupy ogranicza się obecny zapis ustawowy. Rozwiązanie takie wydaje się słuszne i pożądane, by wykorzystać w pełni potencjał kadrowy placówek zagranicznych dla celów wykonywania funkcji konsularnych w sytuacjach, gdy jest to uzasadnione potrzebami służby zagranicznej. Skoro przepis w obecnym brzmieniu przewiduje możliwość powierzenia takich czynności członkom personelu pomocniczego, to tym bardziej powinno być możliwe powierzenie ich osobom należącym do personelu dyplomatyczno-konsularnego, czyli osobom posiadającym stopień dyplomatyczny nadany w trybie określonym w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej. Przy tej okazji proponuje się uchylenie pkt 5 w art. 3 ust. 1 definicję „pracownika konsularnego”, którą to definicję ustawa posługiwała się odnosząc się do członków personelu pomocniczego służby zagranicznej.

Art. 6 *ustawy - Prawo konsularne* wskazuje, że egzamin konsularny poprzedza szkolenie przedegzaminacyjne z zakresu wiedzy, o którym mowa w art. 6 ust. 2 *ustawy - Prawo konsularne*. W ramach zmian proponowanych w art. 6 *ustawy - Prawo konsularne*, przewiduje się, podobnie jak w przypadku szkolenia przedwyjazdowego dla osób zwolnionych z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego, możliwość zwolnienia przez dyrektora generalnego służby zagranicznej z obowiązku uczestniczenia w całości lub w części szkolenia przedegzaminacyjnego, gdy posiadana przez kandydata wiedza, doświadczenie zawodowe i umiejętności praktyczne dają gwarancję właściwego wykonywania funkcji konsularnych w państwie przyjmującym. Takim zwolnieniem mogą być zainteresowani urzędnicy konsularni, którzy nie będą objęci możliwością zwolnienia z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego, a pełniąc funkcje konsularne w jednym państwie będą przygotowywali się do objęcia stanowiska konsularnego w innym państwie. Rozwiązanie takie zawiera dodany w art. 6 ust. 4.

Tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedwyjazdowego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego, a także tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedegzaminacyjnego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego uregulowane zostałyby w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw zagranicznych, co znalazło swoje odzwierciedlenie w proponowanej zmianie brzmienia przepisu upoważniającego w art. 8 *ustawy - Prawo konsularne*.

Zmiana brzmienia art. 7 *ustawy - Prawo konsularne* ma na celu stworzenie możliwości powołania w skład komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzamin konsularny osób

będących członkami służby zagranicznej, które nie posiadają stopnia dyplomatycznego, w tym osób zajmujących stanowiska kierownicze w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zagranicznych, gdy ich wiedza, doświadczenie zawodowe i posiadane umiejętności predestynują je do pełnienia takiej roli. Obecny kształt przepisów ustawowych ogranicza możliwość powołania w skład komisji egzaminacyjnej jedynie do członków personelu dyplomatyczno-konsularnego w randze co najmniej I sekretarza. Wielu ekspertów zatrudnionych w służbie zagranicznej nie posiada stopnia dyplomatycznego, co nie oznacza, że nie posiadają unikatowych kwalifikacji, by być członkiem komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzamin konsularny.

W celu zwiększenia skuteczności realizacji przez konsula czynności z zakresu pomocy konsularnej konieczne jest zapewnienie współdziałania z konsulem organów, sądów i instytucji w kraju, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do informacji lub dokumentów. Brak takiej podstawy prawnej obecnie pozwala na uchylanie się podmiotów publicznych w kraju od udzielenia konsulowi informacji mogących mieć wpływ na sposób objęcia pomocą konsularną obywatela polskiego. W szczególności dotyczy to sytuacji osób małoletnich lub osób mających trudności z samodzielnym podejmowaniem decyzji dotyczących swojej osoby z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego. Proponuje się więc dodanie w art. 20 *ustawy - Prawo konsularne* odpowiedniej normy kompetencyjnej.

Zmiana zaproponowana w obrębie art. 25 *ustawy - Prawo konsularne* ma na celu rozszerzenie katalogu dokumentów, które konsul odsyła do organów polskich będących ich wystawcami. Wśród dokumentów publicznych niewymienionych w obecnym brzmieniu art. 25 *ustawy - Prawo konsularne*, które często przekazywane są do polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, a istotnymi z punktu widzenia konieczności ich ochrony wymienić można m.in. wydawane za granicą: zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego lub Karty Polaka, oraz wydawane w kraju: legitymacje szkolne lub studenckie.

Zmiana art. 27 *ustawy - Prawo konsularne* ma na celu wypełnienie luki związanej z wyliczeniem podmiotów, na wniosek których konsul może świadczyć pomoc prawną polegającą m.in. na uzyskiwaniu dokumentów zagranicznych od ich wystawców. W obecnej redakcji art. 27 pominięto organy administracji publicznej w Polsce, sądy i prokuratorów, którzy to również w ramach prowadzonych postępowań w kraju mogą potrzebować dokumentów

zagranicznych, które może pozyskać dla niego konsul. Zaproponowane rozwiązanie ma tę sytuację zmienić.

Wykaz czynności notarialnych wykonywanych przez konsula, do których zastosowanie ma *ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 540)* zawiera art. 28 *ustawy - Prawo konsularne*, zaś art. 30 *ustawy - Prawo konsularne* wylicza czynności notarialne, których konsul nie wykonuje. Zmiana proponowana w treści art. 28 *ustawy - Prawo konsularne* ma na celu doprecyzowanie, że katalog czynności notarialnych wykonywanych przez konsula na podstawie art. 28 jest katalogiem zamkniętym.

Art. 34 *ustawy - Prawo konsularne* wskazuje, w jakich obszarach konsulowie wykonują czynności konsularne. Artykuł ten stanowić powinien wyczerpujący katalog spraw, które mogą być załatwiane przez konsulów i upoważnionych przez nich urzędników konsularnych. Od czasu wejścia w życie *ustawy - Prawo konsularne* w obszarze tych spraw nastąpiły jednak zmiany, które nie zostały odzwierciedlone w obecnym brzmieniu *ustawy Prawo konsularne*. Proponowane zmiany w art. 34 *ustawy Prawo konsularne* zmierzają do dostosowania przepisów *ustawy* do zmienionego stanu prawnego wynikającego ze zmiany *ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu (Dz. U. z 2018 r. poz. 616, z późn. zm.)*, *ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2224, z późn. zm.)* oraz konieczności uzupełnienia katalogu czynności wykonywanych przez konsula na podstawie odrębnych przepisów o potwierdzanie profilu zaufanego ePUAP.

Zmiana proponowana w art. 39 ust. 3 pkt 3 lit. e *ustawy - Prawo konsularne* ma na celu wyeliminowanie niejasności wynikających z brzmienia tego przepisu. Art. 39 niniejszej *ustawy* określa zasady udzielania obywatelowi polskiemu pomocy finansowej na powrót do Rzeczypospolitej Polskiej, jak również przypadki, gdy pomoc taka może nie zostać udzielona. Jednym z przypadków, gdy konsul może odmówić udzielenia pomocy finansowej jest sytuacja, gdy obywatel polski ma możliwość uzyskania niezbędnych środków finansowych na pokrycie wydatków związanych z podróżą powrotną do kraju na podstawie przepisów *ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 548)*. *Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 548)* określa sytuacje i podmioty zobowiązane do pokrycia kosztów podróży powrotnej do kraju osobie, która zakupiła usługę

turystyczną. Obecnie brzmienie tego przepisu *ustawy - Prawo konsularne* nie odzwierciedla klarownie tych treści.

W art. 40 *ustawy - Prawo konsularne* określono podstawowe zasady, na których obywatel polski może ubiegać się o udzielenie pomocy finansowej. Pomoc finansowa może być udzielona w sytuacji, gdy osoba trzecia dokona wpłaty równowartości kwoty, o jaką ubiega się wnioskujący obywatel polski lub gdy wnioskujący obywatel polski złoży oświadczenie, iż udzieloną mu kwotę pomocy finansowej zwróci w terminie określonym w decyzji, którą wydaje konsul udzielając pomocy finansowej. Obecne brzmienie art. 40 ust. 1 pkt 2 niniejszej ustawy wskazuje, że obywatel polski może zobowiązać się zarówno do zwrotu całości kwoty udzielonej pomocy finansowej, jak i jej części, przy czym możliwość częściowej spłaty kwoty udzielonej pomocy finansowej nie została określona w ustawie ani co do kryteriów, ani warunków udzielania pomocy na takich preferencyjnych warunkach. Co prawda minister właściwy do spraw zagranicznych pozostając wierzycielem udzielonej pomocy finansowej może, w szczególnie uzasadnionych przypadkach ze względu na ważny interes zobowiązanego lub interes publiczny, umorzyć zobowiązanie w całości lub w części, co wynika z art. 46 pkt 2 *ustawy - Prawo konsularne*, jednak zawsze odbywa się to w sytuacji, gdy zobowiązanie już powstało, czyli gdy pomoc finansowa została już udzielona, a nie przed jej udzieleniem i organem właściwym do umorzenia, podobnie jak i rozłożenia na raty lub odroczenia płatności – jest minister właściwy do spraw zagranicznych. W takiej sytuacji konsul nie powinien przyjmować oświadczenia, w którym obywatel polski zobowiązuje się do zwrotu jedynie części udzielonej pomocy finansowej, lecz powinien pouczyć obywatela o uprawnieniach wynikających z normy kompetencyjnej dla ministra właściwego do spraw zagranicznych przewidzianej w ustawie. Zmiana w obrębie art. 40 ust. 1 pkt 2 ma na celu wyeliminowanie możliwości złożenia przez obywatela polskiego występującego o udzielenie pomocy finansowej zobowiązania się do zwrotu jedynie części kwoty udzielonej pomocy finansowej, bowiem kwota pomocy finansowej udzielana jest ze środków publicznych. Decyzję w sprawie ewentualnego umorzenia zobowiązania w części lub w całości podejmuje bowiem minister właściwy do spraw zagranicznych. Zapis w proponowanej formie będzie zbieżny z zapisem dot. pomocy udzielanej niereprezentowanemu obywatelowi UE (osoby te powinny być w tym zakresie traktowane równorzędnie).

Pojęcie pomocy konsularnej zdefiniowane zostało w art. 20 *ustawy - Prawo konsularne*. Projekt ustawy, poprzez dodanie art. 40a, wprowadza rozszerzenie katalogu działań, które są rozumiane

pod pojęciem „pomocy konsularnej”. W ramach pomocy konsularnej konsul będzie mógł dokonać przekazania obywatelowi polskiemu znajdującemu się w sytuacji wymagającej udzielenia pomocy konsularnej, kwoty, jeżeli osoba trzecia wpłaci oznaczoną kwotę pieniężną na rachunek bankowy urzędu konsularnego, przedstawicielstwa dyplomatycznego albo urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw zagranicznych, pozwalającą na zabezpieczenie jego podstawowych potrzeb. Przepis ten będzie mógł mieć zastosowanie do osób zatrzymanych, aresztowanych lub odbywających kary pozbawienia wolności, a także innych osób potrzebujących pomocy konsularnej, które znajdują się w miejscach, gdzie nie jest możliwe przekazanie bezpośredniego transferu finansowego od osoby trzeciej na ich rzecz. Takie sytuacje występują w miejscach, gdzie jest ograniczona dostępność usług bankowych i przekazów pieniężnych lub z uwagi na sytuację osoby potrzebującej – nie może ona samodzielnie odebrać takiego transferu. Proponowany zapis stanowi alternatywę dla udzielania ze środków publicznych zapomóg osobom, które nie mogą pozyskać niezbędnych środków finansowych w inny sposób. W ramach tej zmiany minister właściwy do spraw zagranicznych określi w drodze rozporządzenia sposób przekazywania otrzymanych środków finansowych osobom, dla których są one przeznaczone, a także sposób przeliczania równowartości tych środków oraz wzór sposobu potwierdzenia przekazania kwoty pieniężnej osobie, dla której została ona przekazana.

Art. 49 ust. 2 *ustawy - Prawo konsularne* wskazuje, w jakich sytuacjach niereprezentowanym obywatelom UE nie może być udzielona pomoc konsularna. Wynika z niego, że takiej pomocy nie udziela się – co do zasady – obywatelom UE posiadającym jednocześnie obywatelstwo państwa przyjmującego, co wynika z zasady wyłączności obywatelstwa, a więc traktowania przez państwo przyjmujące obywatela UE posiadającego równocześnie obywatelstwo tego państwa przyjmującego, jak wyłącznie obywatela tego państwa przyjmującego. Zapis odnoszący się do obywateli UE, w swym założeniu, powinien być analogiczny, jak zapis art. 49 ust. 1 *ustawy - Prawo konsularne*, który odnosi się do obywateli polskich. Tymczasem, w odniesieniu do obywateli polskich posiadających jednocześnie obywatelstwo państwa przyjmującego wyłącza się możliwość udzielania pomocy konsularnej oraz pomocy finansowej, natomiast w odniesieniu do obywateli UE wyłącza się jedynie możliwość udzielania pomocy konsularnej, tworząc sytuację nierówności w sytuacji obywateli polskich i obywateli UE. Propozycja zmiany art. 49 ust. 2 *ustawy - Prawo konsularne* zmierza więc w kierunku wyeliminowania tej różnicy i zrównania sytuacji obywateli UE z sytuacją obywateli polskich, poprzez wykluczenie możliwości udzielania pomocy finansowej obywateli UE, gdy przebywa on w państwie trzecim, którego obywatelstwo również posiada.

Art. 60 *ustawy - Prawo konsularne* określa termin załatwienia sprawy przez konsula w sytuacji, gdy konsul zobowiązany jest do uprzedniego zwrócenia się do organów administracji publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej lub w państwie przyjmującym o przekazanie dodatkowych informacji lub opinii albo o podjęcie określonych działań. W takim przypadku termin załatwienia sprawy przez konsula ulega wydłużeniu do trzech miesięcy. W ramach propozycji zmiany tego artykułu, poprzez dodanie ust. 2, proponuje się wskazanie, że jeżeli załatwienie sprawy w tym terminie nie będzie możliwe konsul powinien poinformować stronę o konieczności przedłużenia terminu załatwienia sprawy i wyznaczyć nowy termin.

Strona ma możliwość zapoznawania się z aktami sprawy oraz samodzielnego sporządzania cyfrowych odwzorowań i notatek z akt, co przewiduje art. 62 *ustawy - Prawo konsularne*. W żadnym przepisie *ustawy Prawo konsularne* nie zawarto normy pozwalającej analogicznie, jak w pozostałych postępowaniach administracyjnych, na wydanie stronie uwierzytelnionych odpisów lub kopii z akt sprawy, o ile jest to uzasadnione jej ważnym interesem. Propozycja zmiany art. 62 zmierza w kierunku stworzenia takiej możliwości odpłatnego wydania na wniosek strony odpisów lub kopii z akt sprawy. Powyższa zmiana spowoduje potrzebę zmiany art. 105 ust. 3 *ustawy - Prawo konsularne* poprzez wprowadzenie tych czynności do katalogu czynności podlegających opłatom konsularnym, jak również wymusi konieczność ustalenia przez ministra właściwego do spraw zagranicznych, w drodze zmiany rozporządzenia w sprawie opłat konsularnych, wysokości opłaty konsularnej za wykonanie uwierzytelnionych kopii i odpisów.

Zmiana w obrębie art. 64 ust. 2 pkt 1 *ustawy - Prawo konsularne* ma jedynie charakter redakcyjny i jej celem jest doprecyzowanie, kiedy zachowany został termin na wykonanie konkretnej czynności w postępowaniu. W przypadku, gdy pismo zostało przesłane za pośrednictwem poczty, termin ten uznaje się za zachowany, gdy przesyłka została nadana jako przesyłka rejestrowana w placówce pocztowej operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne. Obecne brzmienie tego przepisu świadczące o konieczności nadania pisma za zwrotnym potwierdzeniem odbioru nie odpowiada wszelkim możliwym sposobom nadawania pism za pośrednictwem operatorów pocztowych działających za granicą, a w pewnych wypadkach może uniemożliwić zachowanie terminu z uwagi na brak analogicznego rozwiązania do zwrotnego potwierdzenia odbioru.

Propozycja zmiany zawarta w art. 84 *ustawy - Prawo konsularne* zmierza do usunięcia braku w postaci przyznania konsulowi, jako organowi prowadzącemu postępowanie, prawa do uzupełnienia wydanej przez niego decyzji co do rozstrzygnięcia lub prawa do wniesienia odwołania. W obecnym brzmieniu przepisu konsul może to uczynić jedynie na wniosek strony.

Art. 99 *ustawy - Prawo konsularne* określa formę, w jakiej następuje wznowienie postępowania lub odmowa jego wznowienia, co czyni w formie postanowienia. Ponieważ do postanowień stosuje się przepisy o decyzjach (art. 87 *ustawy*), a do zażaleń na postanowienia – przepisy o odwołaniach (art. 93 *ustawy*), zaproponowana zmiana ma na celu doprecyzowanie, na które postanowienie w przedmiocie wznowienia postępowania nie przysługuje zażalenie. W art. 99 *ustawy - Prawo konsularne* wprowadza się więc zapis, że na postanowienie o wznowieniu postępowania nie przysługuje zażalenie.

W art. 2 projektu *ustawy* przewiduje się, że do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie przepisów *ustawy* zastosowanie będą miały przepisy *ustawy* zmieniającej (przepisy *ustawy* po zmianie). Należy wskazać, iż katalog przyjętych w *ustawie* rozwiązań będzie miał korzystny wpływ na sytuację prawną obywatela polskiego w postępowaniu przed konsulem, zatem projektuje się stosowanie nowych przepisów do sytuacji przejściowych.

Zaproponowane zmiany w *ustawie Prawo konsularne* wymagać będą również czasowego, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie *ustawy* zmieniającej, utrzymania w mocy dotychczasowych przepisów wydanych na podstawie art. 8, art. 47 *ustawy - Prawo konsularne*. W tym czasie minister właściwy do spraw zagranicznych powinien wydać nowe rozporządzenia określające:

- 1) tryb i sposób przeprowadzania egzaminu konsularnego, sposób powoływania członków komisji egzaminacyjnej oraz ich liczbę, tryb pracy komisji egzaminacyjnej, tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedegzaminacyjnego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego, a także tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedwyjazdowego, potwierdzania jego odbycia oraz zwalniania z niego;
- 2) sposób dokumentowania udzielanej pomocy finansowej, sposób dokonywania wpłaty kwoty stanowiącej równowartość udzielanej pomocy finansowej, sposób spłaty pomocy finansowej w przypadku, o którym mowa w art. 40 ust. 1 pkt 2, wzory wniosków o udzielenie pomocy finansowej, sposób ustalania wartości udzielanej pomocy finansowej w złotych lub w walucie, w której ona jest udzielana.

Jednocześnie minister właściwy do spraw zagranicznych będzie zobowiązany do wydania, w terminie umożliwiającym wejście w życie z dniem wejścia w życie ustawy, rozporządzenia, które określi: sposób przekazania przez konsula kwoty stanowiącej równowartość kwoty wpłaconej przez osobę trzecią, sposób ustalania równowartości kwoty, która ma być przekazana, wzór potwierdzenia przekazania kwoty stanowiącej równowartość kwoty wpłaconej przez osobę trzecią w przypadku udzielenia pomocy finansowej w formie, o której mowa w dodanym art. 40a ustawy.

W kwestii delegacji ustawowej dla ministra właściwego do spraw zagranicznych do wydania rozporządzenia w sprawie egzaminu konsularnego (*art. 8 ustawy- Prawo konsularne*) należy wskazać, iż rozporządzenie to określi tryb i sposób przeprowadzania egzaminu konsularnego, uwzględniając, że egzamin obejmuje część pisemną i ustną oraz tryb pracy komisji egzaminacyjnej. W tym zakresie planuje się powielenie rozwiązań prawnych przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 16 grudnia 2015 r. w sprawie egzaminu konsularnego (Dz. U. poz. 2291). W nowy sposób uregulowany zostanie sposób powoływania członków komisji egzaminacyjnej oraz ich liczba, mając na uwadze to, iż zgodnie z proponowanym brzmieniem ustawy członkiem komisji egzaminacyjnej będzie mógł być członek służby zagranicznej oraz osoba zajmująca stanowisko kierownicze w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zagranicznych, które wyróżniają się wiedzą, doświadczeniem zawodowym oraz umiejętnościami praktycznymi z zakresu niezbędnego do prawidłowego wykonywania funkcji konsularnych. Ta zmiana poszerzy krąg osób, które dyrektor generalny służby zagranicznej będzie mógł powołać w skład komisji egzaminacyjnej. Pozwoli to również na zwiększenie składu samej komisji egzaminacyjnej, by wśród jej członków znalazły się osoby o różnorodnych kwalifikacjach i umiejętnościach praktycznych istotnych dla oceny przydatności kandydatów na urzędników konsularnych do prawidłowego wykonywania funkcji konsularnych.

Rozporządzenie powieli zdecydowaną większość rozwiązanych prawnych przewidzianych w obecnie obowiązującym rozporządzeniu, jeżeli chodzi o tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedegzaminacyjnego oraz potwierdzania jego odbycia. Po raz pierwszy określone zostaną proceduralne ramy dla zwalniania kandydata na urzędnika konsularnego z obowiązku odbycia szkolenia przedegzaminacyjnego w przypadku, gdy zwolnienie nie nastąpiło z mocy przepisu prawa (nowy art. 6a w ustawie Prawo konsularne). W tym zakresie określone zostanie, w jaki sposób i w jakim zakresie kandydat na urzędnika konsularnego ubiegający się o zwolnienie z obowiązku odbycia szkolenia przedegzaminacyjnego będzie musiał udokumentować posiadanie wiedzy, doświadczenia zawodowego i umiejętności, które dadzą

gwarancję właściwego wykonywania przez niego funkcji konsularnych w danym państwie, jak również, na jakiej podstawie Dyrektor Generalny Służby Zagranicznej będzie mógł dokonać zwolnienia takiego kandydata z obowiązku odbycia szkolenia, gdy będzie czynił to bez takiego wniosku.

Rozporządzenie określi tryb i sposób przeprowadzania szkolenia przedwyjazdowego, potwierdzania jego odbycia i zwalniania z niego. W tym zakresie zaproponowane zostaną rozwiązania, które będą w pewnym zakresie odwzorowaniem rozwiązań stworzonych dla procedury zwalniania z obowiązku odbycia szkolenia przedegzaminacyjnego, z zachowaniem oczywiście odrębności.

Projektując te przepisy będzie należało odwołać się ogólnych wytycznych zawartych w ustawie, a więc potrzeby właściwego przygotowania kandydata na urzędnika konsularnego do wykonywania funkcji konsularnych, weryfikacji jego wiedzy i umiejętności, prawidłowego i efektywnego przeprowadzania egzaminu konsularnego oraz konieczności sprawnego obsadzania stanowisk w urzędach konsularnych.

Zmiana art. 40 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo konsularne, co zostało zawarte w projekcie, wymusza wydanie nowego rozporządzenia. Rozporządzenie powieli w pełni rozwiązania prawne przyjęte w obecnie obowiązującym rozporządzeniu Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 18 grudnia 2015 r. w sprawie pomocy finansowej udzielanej przez konsula Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2238, z późn. zm.).

Wydanie rozporządzenia w sprawie szczególnej formy pomocy konsularnej, o którym mowa w projektowanym art. 40a ust. 2 określi sposób przekazywania obywatelom polskim środków finansowych przez konsula, jakie na rachunek bankowy urzędu konsularnego, przedstawicielstwa dyplomatycznego albo ministra właściwego do spraw zagranicznych wpłaci osoba trzecia. Ten rodzaj świadczenia pomocy konsularnej na rzecz obywateli polskich jest nowym rozwiązaniem, jednak w niektórych krajach niezbędnym dla realizacji obowiązku ochrony praw i interesów obywateli polskich za granicą. W ramach rozporządzenia określony zostanie sposób przeliczania kwoty, jaką osoba trzecia wpłaci na rachunek bankowy oraz sposób potwierdzania przekazania środków finansowych beneficjentowi. Powyższe regulacje znajdą odniesienie również wobec niereprezentowanych obywateli UE. Sposób określenia tych przepisów będzie powiązany z koniecznością zapewnienia sprawności i efektywności działań podejmowanych przez urzędnika konsularnego, jak również ich transparentności.

Projekt będzie oddziaływał na obywateli polskich i cudzoziemców ubiegających się o wykonanie czynności konsularnych w zakresie szczególnych form pomocy konsularnej przewidzianych projektem oraz będących stronami w postępowaniu przed konsulem, po

modyfikacji obecnie obowiązujących przepisów. Istnieje trudność we wskazaniu rzeczywistej liczebności w stosunku do potencjalnej grupy oddziaływania – potencjalnie kilka milionów osób. Projekt będzie także oddziaływał na członków personelu dyplomatyczno - konsularnego wyznaczonych do wykonywania funkcji konsularnych w placówkach zagranicznych w zakresie stosowania projektowanych przepisów i konieczności dostosowania istniejącej praktyki do wprowadzonych norm. Projekt będzie oddziaływał na wąską grupę osób będących kandydatami na urzędników konsularnych w zakresie, w jakim wprowadza ułatwienia w zakresie odbywania szkoleń przedegzaminacyjnych lub przedwyjazdowych oraz zawiera rozwiązania służące zwolnieniu z obowiązku zdawania egzaminu konsularnego. Projektowana ustawa nie przewiduje skutków gospodarczych, ani prawnych, które mogłyby implikować konieczność zmiany innych przepisów rangi ustawowej.

Projektowana ustawa może nieść za sobą skutki w postaci wydatków sektora finansów publicznych wynikające z rozszerzenia katalogu dokumentów wydanych przez polskie organy, które – w przypadku ich zagubienia za granicą i przekazania konsulowi – powinny być przekazane przez konsula do organu, który je wystawił, jednak trudno jest oszacować ich wielkość. Można natomiast przyjąć, że koszty te, o ile nastąpią, będą pokryte ze środków budżetowych, którymi dysponują placówki zagraniczne i nie będzie się to wiązać z koniecznością zwiększenia na ten cel środków w ramach budżetu państwa. Ustawa może również zwiększyć dochody budżetu państwa, co jest powiązane z wprowadzeniem możliwości wydawania uwierzytelnionych kopii z akt postępowania, jednak i w tym przypadku trudno określić ich wielkość. Z pewnością jednak będą to wartości nieznaczące. Nie tworzy ona dodatkowych organów urzędów, ani struktur. Jej wdrożenie nie wymaga dostosowania do jej przepisów pomieszczeń urzędów konsularnych i przedstawicielstw dyplomatycznych i nie skutkuje koniecznością wprowadzenia dodatkowych systemów informatycznych, czy innych rozwiązań, które pociągałyby z sobą koszty. Źródłem finansowania funkcjonowania i działań służby konsularnej jest część 45 wydatków budżetu państwa - sprawy zagraniczne w ramach ustalonego w ustawie budżetowej limitu wydatków.

Planuje się, że ustawa wejdzie w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Projektowana ustawa nie wywiera wpływu na sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych, a zatem nie podlega notyfikacji, zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projektowana ustawa jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedłożenia go właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej lub Europejskiemu Bankowi Centralnemu w celu uzyskania opinii, dokonania konsultacji lub uzgodnienia.